

Asia: VN/621/2022

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi jätelain muuttamisesta

Lausunto: Hallituksen esitys laiksi jätelain muuttamisesta

32 a § Yhdyskuntajätehuollon järjestäminen sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen uudistuksen yhteydessä

Rosk'n Roll Oy Ab (RR) kiittää mahdollisuudesta lausua esityksestä.

RR pitää ehdotettua siirtymäaika ehdottoman tarpeellisena, jotta hyvinvointialueiden jätehuolto ja terveydenhuollon jätteiden terveysturvallinen käsittely voitaisiin turvata asianmukaisesti, kun hyvinvointialueiden toiminta alkaa vuoden 2023 alussa.

Pitkä siirtymäaika minimissään vuoden 2025 loppuun olisi suuri etu erityisesti uusien hyvinvointialueiden näkökulmasta. Hyvinvointialueiden tilanteet todennäköisesti poikkeavat alueellisesti ja joustavuutta lisäisi, jos hyvinvointialue voisi itsenäisesti sopia jätehuoltopalvelujen osalta omien tarpeiden näkökulmasta palvelujen jatkumisesta tarvittaessa aina vuoden 2026 loppuun.

Riittävän pitkä siirtymäaika mahdollistaisi sekä hyvinvointialueita että kuntien jätehuoltoyhtiöitä reagoida suureen muutokseen, tämä on näkemyksemme mukaan erittäin tärkeä huomioida.

Yksiselitteinen ja pitkä siirtymäaika selkeyttäisi kaikkien toimijoiden (kuntien jätehuoltoyhtiöiden, yksityisten palveluntarjoajien ja hyvinvointialueiden) osalta merkittävästi jätehuoltopalvelujen tuottajien roolia ja toimintaa ja poistaa potentiaalisia ristiriitoja ja epäselvyyksiä. Hyvinvointialueiden käyttöön siirtyvät kiinteistöt ovat moninaisia ja kiinteistöjen jätehuoltovastuiden selkeyttämisen osalta tarvitaan aikaa.

Pitkä siirtymäaika varmistaa huoltovarmuuden näkökulmasta kriittisten palvelujen jätehuollon saatavuuden ja jatkuvuuden kaikissa olosuhteissa. Huoltovarmuuden toteutumiseen myös siirtymäajan jälkeen on kiinnitettävä erityistä huomiota ja varmistuttava vastuiden selkeydestä jatkossakin.

Siirtymäaika antaa tulevalle uudelle hyvinvointialueen organisaatiolle mahdollisuuden perehtyä uuden organisaationsa jätehuollon tarpeisiin ja velvoitteisiin, kehittämiseen ja heidän omalle vastuulleen kuuluvien jätehuoltopalvelujen hankinnan kilpailutukseen. Hankinnan huolellinen

suunnittelu ja rajausta sekä sen perusteella suoritettava kilpailutus vaativat aikaa: huonosti suunniteltu ja toteutettu hankinta on hyvinvointialueelle riski sekä toimivuuden että kustannustehokkuuden näkökulmasta.

Haastetta lisää, että hyvinvointialueen toimintoja on myös kiinteistöissä, joissa on myös muuta, esim. kunnan jätehuoltovastuulle, liittyvää toimintaa. Lisäksi on huomioitava, että liian lyhyellä siirtymäkaudella palvelujen hankinta nimenomaan hyvinvointialueen näkökulmasta ei todennäköisesti toteutuisi uuden tilaajan tarpeita ja aiheuttaisi riskejä sekä kustannusten, palvelujen toimivuuden jätetuotojen osalta.

Kunnat vuokraavat merkittävän osan kiinteistöistä hyvinvointialueille vuoden 2025 loppuun ja mahdollisesti sovittaessa vuoden 2026 loppuun. Näissä kiinteistöissä muodostuva yhdyskuntajäte voidaan tulkita olevan kuntavastuulla, kun kiinteistöjen vuokraus katsotaan kunnan hallinto- ja palvelutoiminnaksi. Hyvinvointialueiden näkökulmasta on selkeää ja kilpailullisesti tehokasta, että hyvinvointialueet kilpailuttavat kokonaisuudessaan vastuulleen kuuluvan jätehuollon selkeää kokonaisuutena. Näin hyvinvointialueet saavat myös kilpailullisen edun kilpailuttaessaan selkeän ja merkittävän palvelukokonaisuuden.

Niillä alueilla, joilla on kunnan järjestämä jätteenkuljetus, urakkasopimukset ovat usein erittäin pitkiä. Pitkät urakkasopimukset turvaavat ja antavat jatkuvuutta palvelua kuntien jätehuoltoyrityksille urakoiville yksityisille jätehuoltoyrityksille ja nimenomaan tuota jatkuvuutta on peräänkuulutettu viimeisimmässä jätelainsäädännön muutoksissa. Urakkasopimuksemme ovat useimmiten pituudeltaan 5+2 vuotta. Kuntien sosiaali- ja terveyspalvelujen osuus urakoissa on useilla alueilla merkittävä. Toimintojen jätehuollon siirtyessä pois muutokset urakoissa voivat edellyttää kompensatioita urakkaa suorittaville yksityisille jätteenkuljetusyrityksille. Tämä puolestaan aiheuttaisi kuntavastuulle jäävien asiakkaiden maksujen korotuspainetta asumisen jätehuollossa. Pitkä siirtymäaika pienentää nykyisten urakoiden muutosta ja antaa aikaa huomioida muutokset tulevissa kuntavastuulle kuuluvien kuljetuspalveluiden hankintojen kilpailutuksissa.

Lisäksi on huomioitava, että kuntien jätehuoltoyritykset ovat jo vuosia ennen tietoa sosiaali- ja terveyspalveluiden siirtymisestä kunnilta hyvinvointialueille tehneet näiden toimintojen yhdyskuntajätteen käsittelyyn liittyviä pitkäaikaisia investointeja ja sopimuksia. Pitkä siirtymäaika madaltaisi näiden kuntien jätehuoltoyrityksille aiheuttamaa kustannustaakkaa.

HE:n mukaan hyvinvointialue saisi kuitenkin jätteen haltijana järjestää jätehuollon kiinteistöillään ennen siirtymäkauden päättymistä jätelain 28 §:ssä säädetyn mukaisesti. Hyvinvointialueen olisi näin tehdessään ilmoitettava kirjallisesti asianosaiselle kunnalle kuusi kuukautta ennen jätehuollon järjestämisen aloittamista. RR katsoo tarpeelliseksi, että siirtymäaika olisi 12 kk, jotta kaikki sopimustekniset neuvottelut ja käytännön muutokset saadaan riittävässä määrin asianmukaisesti hoidettua.

RR huomauttaa, että HE 195/2017:ssä säädettiin, että ”Kunta, joka on järjestänyt ennen tämän lain voimaantuloa voimassa olleiden säännösten nojalla vastuulleen kuuluneen muun kuin tämän lain 32 §:n 1 momentissa tarkoitetun jätteen kuljetuksen 36 §:n mukaisesti, voi jatkaa järjestelyä asianomaisen yhteisön tai yrityksen kanssa tehdyn sopimuksen voimassaolon ajan, kuitenkin enintään kolmen vuoden ajan tämän lain voimaantulosta.” Kyseinen siirtymäaika oli tarkoitettu koskemaan myös hyvinvointialueiden vastuulle kunnilta siirtyvää jätehuoltoa, mutta se ehti umpeutumaan hyvinvointialueuudistuksen lykkääntymisen myötä. Esitys on siis RR:n näkemyksen mukaan palauttamassa jätelain uudistuksessa alun perinkin tarkoitetun välttämättömän siirtymäajan jätehuoltovastuun osalta.

145 a § Sidos- ja hankintayksiköitä koskevat erityiset säännökset

RR pitää välttämättömänä, että kunnallisia jätelaitoksia koskevan sidosyksiköiden ulosmyyntiraja pysytetään 10 prosenttiin hallitusohjelman kirjauksen mukaisesti. RR muistuttaa, että EU:n laajuisesti yleinen ulosmyyntiraja sidosyksiköille on hankintadirektiivin sallimat 20 prosenttia, josta poikkeavat ainoastaan Suomi ja Puola, myös jätehuollon osalta. EU:n jäsenmaissa on tunnistettu julkisten toimijoiden rajatuilla markkinoilla toimimisen tarpeellisuus, joka jätealalla realisoituu etenkin jätteenkäsittelykapasiteetin turvaamisella kaikissa tilanteissa ja kaiken tyyppisille jätteille, sekä kapasiteetin tehokkaana käyttönä. Pitkäjänteiset jätteenkäsittelyn investoinnit edellyttävät ennakoitavuutta ja lainsäädäntökehikön vakautta.

RR katsoo, että 10 prosentin ulosmyyntiraja on minimiraja, jolla jätteenkäsittelyjärjestelmän toimivuus kaikissa tilanteissa voidaan turvata. Ulosmyyntirajalla on suora yhteys jätteenkäsittelyjärjestelmän joustavuuteen ja sopeutuvuuteen, ja RR painottaa, että alhaisempi ulosmyyntiraja johtaisi tilanteeseen, jossa jätteenkäsittelyjärjestelmän joustavuus ja sopeutuvuus poikkeustilanteisiin ja muutoksiin käytännössä katoaisi. RR katsoo, että jätealan ulosmyyntirajan nostoa yli kymmenen prosentin on arvioitava lähitulevaisuudessa tarkemmin etenkin jätteenkäsittelykapasiteetin turvaamisen ja huoltovarmuuden näkökulmasta, joiden merkitys on viime aikoina korostunut ja konkretisoitunut.

RR katsoo, että 5 % ulosmyyntiraja, joka tulisi voimaan mikäli esitys jäisi toteutumatta, vaikeuttaisi merkittävästi jätehuoltopalveluita tarvitsevien tahojen toimintaa palvelujen saatavuuden heikkenemisenä ja kasvavana epävarmuutena. Näistä syistä RR myös katsoo, että tällä olisi lisäksi kansantaloudellisia haittoja, johtuen esityksessä mainituista seikoista: jätelaitokset eivät muun muuassa enää voisi myydä satunnaisesti vapaana olevaa jätekesittelykapasiteettiaan sitä tarvitseville tahoille, mukaan lukien yksityiset yritykset. Yksityisen kilpailun puute joillain alueilla aiheuttaisi jätehuollon keskittymistä pienelle toimijajoukolle, ja mielessä on myöskin pidettävä pienten jätealan yritysten tarve kunnallisten jätelaitosten käsittelypalveluille. Tämä kasvattaisi myös alueellista epätasa-arvoisuutta jätehuollon palvelujen saatavuuden osalta. On muistettava, että toimiva jätehuolto osaltaan toteuttaa perustuslain mukaista ympäristöperusoikeutta.

Lisäksi jätealan innovaatiotoiminnassa on yhä enenevässä määrin yleistynyt uusien ratkaisujen kehittäminen kuntien jäteyhtiöiden ja yksityisten yritysten yhteistyönä. Viime vuosina onkin voimakkaasti yleistynyt toimintamalli, jossa kuntien omistama jäteyhtiö tarjoaa yksityisille yrityksille toiminta-alustan kokeilu- ja kehittämistoimintaa varten. Tällöin yrityksellä on suuren laitoksen infrastruktuuri ja muut palvelut käytettävissään, esimerkiksi jätteenkäsittelykeskuksen vastaanottopalvelut (ajoneuvojen punnitus- ja rekisteröintipalvelut). Samalla alueella voi olla useita yrityksiä kehittämässä omia ratkaisujaan, mikä on synergiamielessä hyödyllistä erityisesti alan pk-yrityksille. Tämänkaltaisen toiminnan jatkamisen kannalta ulosmyyntirajalla on suuri merkitys. Alhainen ulosmyyntiraja tekisi mahdottomaksi julkisen ja yksityisen erilaiset yhteistyömallit ja symbioosit, aiheuttaen osaltaan resurssitehottomuutta – ulosmyyntirajasta johtuen voisi syntyä nykyistä enemmän tilanteita, jossa molemmin puolin hyödyllistä yhteistyötä ei voida toteuttaa tai laajentaa johtuen ulosmyyntirajan asettamista reunaehdoista.

Vaikutusten arvioinnit

Vaikutusten arviointi on sisällytetty jo edellä esitettyihin lausunnon kohtiin.

Heikkonen Vesa
Rosk´n Roll Oy Ab